

MEKANIN UYARLANABİLİR PARADİGMALARI

DİLEK ÖZTÜRK

Mimar Alper Derinboğaz'ın kurucusu olduğu SALON, Litvanya Ulusal Bilim ve İnovasyon Merkezi mimari tasarım yarışması projesi ile bu sene The World Architecture Awards'a layık görüldü.

Litvanya Ulusal Bilim ve İnovasyon Merkezi Uluslararası Mimari Tasarım Yarışması; 2016 yılında; insan, makine ve doğa/ekoloji temalarını alternatif gelecek senaryoları ile birleştiren proje önerilerine açılmıştı.

Mimari tasarım yarışmalarında sıklıkla rastladığımız "alternatif gelecek senaryosu" brief'ini mimarlar artık; monologdan diyaloga çevirip, gelecek için - belki de olamayacak -senaryolar yerine, "yer" in otantik özelliklerine adapte olabilen, gelecekteki herhangi bir tarihte uygulanabilecek yaklaşımlar önermeyi tercih ediyor.

Romantik modernistlerin, işleve biçtiği özgünlük iddiasını, geçtiğimiz yüzyılda birçok farklı yapı üzerinden okuduk. Klasik üslubun etkisinden -haklı olarak- sıyrılmak isteyen ve önünde çok seçeneği olduğu için üslup karmaşası yaşayan bir dönemden geçemedik diyemem. Modernistlerin bilimle kurduğu tutarsız ilişki; Calatrava'nın Montjuic Telekomünikasyon Kulesi gibi yapılarda kendini gösterdi. Buna karşın Alvaro Siza'nın 1998 Lisbon World Exposition için tasarladığı Portekiz Pavyonu'nun kıyıya ve kente sessizce uyumu ve adaptasyonu, bugün ve önümüzdeki yıllarda; mimarlığın kavrayışında duymusal tepkimenin önemini vurguluyor.

Bugüne gelecek olursak, mimarın çok seçeneğinin olması daha çok uluslararası yarışma projelerinde mümkün olabiliyor. Seçme şansının olması elbette her yaratıcı pratik için özgün eser üretme anlamında vahim bir gereklilik. Yalnız, doğal kaynak tüketimi gibi evrensel

problemler ile yüzleştiğimiz bir çağda, elimizdeki hızlı üretim imkanlarını zamandan bağımsız, mekana ve coğrafyaya adapte edilebilecek ve belki de "en yapılı olmayan" şekilde tasarıma girdi verecek senaryolara yönlendirebiliriz.

Alper Derinboğaz'ın Litvanya Ulusal Bilim ve İnovasyon Merkezi için geliştirdiği tasarım yaklaşımı; doğal çevre ve yapılı çevre arasında bir paradigma yaratması açısından bu adaptasyon fikrine paralellik gösteriyor.

İnsan, doğanın bir parçasıyken, aynı zamanda doğaya karşı olan içgüdüsel sorumluluğu, yapılı çevrede kendini gösteren en önemli etken.

Litvanya Ulusal Bilim ve İnovasyon Merkezi Uluslararası Mimari Tasarım Yarışması'nda 2016'da özel mansiyon ödülü alan SALON, adayı sadece bir inşa alanı olarak değil, kendi sistemi içerisinde yeni mekansal paradigmlar türeten bir alan olarak değerlendiriyor.

Proje alanının yer aldığı, 33 hektara yayılan Nemunas Adası, kent içerisindeki birçok önemli noktayı birbirine bağlıyor. Ada bir düğüm noktası, tasarım da bu bağlayıcı özelliğe cevap veren, çevresi ile etkileşimli bir yaklaşımla geliştirilmiş. Bilim merkezini adanın bütününe bağlayan ana akslar, aynı zamanda adayı üst ölçekte eski ve yeni kent merkezlerine bağlıyor. Proje, çevresi ile iletişim kuran bir senaryoda var oluyor. Tasarım, adanın doğal dinamiği ile empati kurmak için formal değil coğrafi ve iklimik stratejilerini özümseme yoluna gidiyor. Adanın varolan doğasını anlamak için ağaç kümelerinin iklimik, ekolojik hatta mekansal etkisinden canlı dokuların oluşma biçimlerine kadar birçok ölçekte farklı okumalar yapıyor.

Coğrafyanın, "yer" in, kentin bağlamına ve know-how'ına yeni bir

Salon Bilim Ada Projesi.

yorum katmak anlamında aktif bir rol üstlenen ada; bir eşik. Bu eşik, tasarıma en önemli girdiyi veren eleman olarak ele alınmış.

Heidegger, sınırnın, eşiğin birşeyin bitiş noktası olmadığını, Yunanlıların dediği gibi sınırdan bir şeyler var olmaya başladığını savunur. Buna göre mekanlar, ancak 'yer olmalarıyla' anlamlarına kavuşurlar, mekan olmalarıyla değil. Günümüze kadar eklettik üslupla birlikte, düşünsel ve sanatsal hareketliliği kısıtlayan öğelerin tümünün bırakılarak, mimarlığın da bugün mekanda hareket ettiğini gözlemleyebiliyoruz.

Bilim ve inovasyon merkezi; topografyanın izlerini takip eden, yapılı olmayan çevreye entegre olan ve kendi içinde de organik sirkülasyonlara sahip bir yapı grubundan oluşuyor.

Proje açık ve kapalı alanları bir bütün olarak işleyerek müzeyi park ile bütünleştirmiş. Dolaşımı ise basit bir iç sirkülasyondan öte bir merak, keşif ve araştırma rotası olarak kurgulamış. Her kütlelin yerleşimi, her aralık başka bir konuyu aralayan perdeler olarak tasarlanmış. Topografyaya uyumlu konuşlanan akslar, adada mevcut ağaç kümelerinin ve kütlelerin kent ile ilişkisini düzenlemek için kurgulanmış. Yapı kabukları, çeperleri ise, Alan Turing'in canlı dokuların temelini anlamaya yönelik yazdığı Morfogenez denklemi üzerine geliştirilmiş. Bu metod bir bilim merkezi için çok değişken özelliklerde olması gerekebilecek, ışık, gölge gibi mimari nitelikleri kontrol edebilecek esnek bir cephe altyapısı oluşturmuş. Böylelikle S sergileme alanlarında

Salon Bilim Ada Projesi.

çatıda oluşan ışıklıklar laboratuvar alanlarında çeperde yer alarak farklı işlevleri yerine getirebiliyorlar.

Adada yapılar arasında yer alan koridorlar, insanları yapının farklı köşelerine çekecek merak ve keşifi tetikleyecek şekilde kurgulanmış. Bu kurgu, geçici ve kalıcı sergilerin yer aldığı galeriler için de kapsayıcı bir adaptasyon sağlıyor.

Cephenin matematiği, doğal kaynakları pozitif etki alanları yaratacak şekilde kullanmaya teşvik etmiş. Bu pozitif etki, güneşten ve rüzgardan korunaklı avlular, iç mekanda maksimum seviyede gün ışığı alan galeri ve etkinlik alanları ile mekanda karşılık buluyor. Bu stratejik organizasyon, aynı zamanda bilim merkezinin eski ve yeni kent merkezi arasındaki bir diyalog yaratmasını da sağlıyor.

Bu diyalog, 2015 yılında UNESCO tarafından Yaratıcı Kent seçilen Kaunas'ın tarihi ve kültürel mirasının sürekliliği açısından da çok önemli.

Diyalogun mekanda bıraktığı fiziksel etkinin kalıcı ve zamansız olduğuna inanan, sadece ışık kullanarak mekan yapan James Turrell, bu konuda kendine bir not düşüyor: "Benim çalışmalarımın nesnesi, imajı ve odağı yoktur. Nesne, imaj ya da odak olmadan neye bakabilirsiniz? Kendi aksinize, yansımanıza bakarsınız fakat esasen benim görmem sonucu oluşan ürünü görürsünüz."